

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

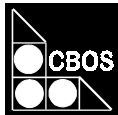
BS/169/2002

JAK POLACY POMAGAJĄ POTRZEBUJĄCYM? SPOŁECZNY RACHUNEK SUMIENIA PO SIERPNIOWYM SPOTKANIU Z PAPIEŻEM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Z relacji badanych wynika, że w naszym społeczeństwie żyje wiele osób potrzebujących wsparcia, które są opuszczone przez innych, pozostawione na łasce losu (12% badanych zalicza siebie do tej grupy, 40% styka się z takimi ludźmi w swoim otoczeniu, a 58% zna takie osoby ze słyszenia).
- Niemal dwie trzecie ankietowanych (63%) uważa, że obecnie trzeba być bardziej wrażliwym i gotowym do pomocy ludziom. Co czwarty (25%) jest jednak odmiennego zdania i twierdzi, że obecnie trzeba bardziej koncentrować się na walce o swoje sprawy nie zważając na innych.
- Więcej niż co drugi respondent (55%) deklaruje, że w ciągu swojego życia pracował społecznie (tzn. dobrowolnie i bezpłatnie) na rzecz swojego otoczenia - osiedla, wsi, miasta, kościoła lub osób potrzebujących. Pozostali (44%) nie mają żadnych tego typu doświadczeń.
- W ostatnich miesiącach większość badanych (61%) włączyła się w organizowane przez instytucje charytatywne dzieło pomocy potrzebującym. Najczęściej było to wsparcie rzeczowe (41%) lub finansowe (39%), rzadziej - wkład własnej pracy (17%).
- Do 9 września br. zdecydowana większość ankietowanych (73%) nie podjęła żadnych kroków, by wesprzeć ofiary sierpniowej powodzi w Czechach i Niemczech tłumacząc to tym, iż w ich miejscu zamieszkania nie organizowano pomocy (34%), oraz tym, że nie stać ich na pomaganie innym (21%). Ponad jedna czwarta Polaków (27%) deklaruje, iż włączyła się w akcję pomocową na rzecz dotkniętych powodzią Czechów i Niemców.
- Dwie piąte badanych (41%) deklaruje udzielanie indywidualnej pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, ponad połowa (59%) nie angażuje się w tego typu pomoc.

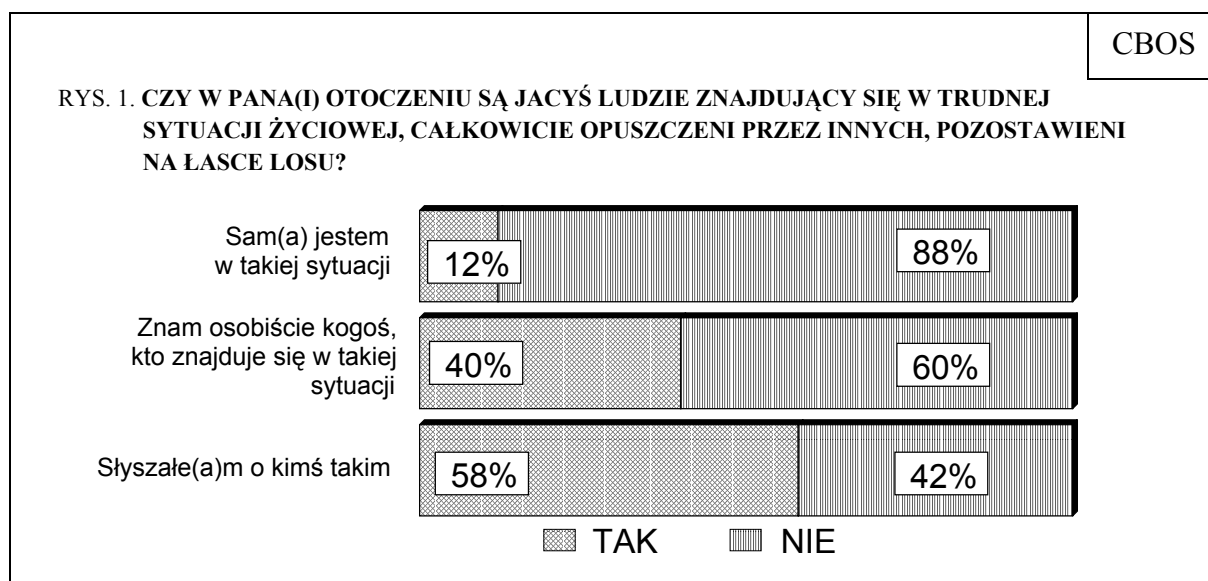
W czasie sierpniowej pielgrzymki Jan Paweł II z niepokojem mówił o kosztach polskich przemian, które boleśnie obciążają najuboższych i najsłabszych. Powołując się na polskie tradycje i wzór świętych, Papież wielokrotnie wzywał rodaków do dawania świadectwa miłosierdziu i niesienia pomocy potrzebującym. Wrześniowy sondaż¹ ukazuje, że właśnie te wątki papieskiego przesłania najbardziej zapadły badanym w pamięć, a część z nich zadeklarowała, że pod wpływem słów Papieża zamierza zmienić swój stosunek do drugiego człowieka na bardziej życzliwy, przyjazny, nacechowany szacunkiem, niektórzy też postanowili przełamać w sobie bierność i na co dzień pomagać osobom potrzebującym wsparcia². We wrześniowym sondażu odwołaliśmy się także do osobistych doświadczeń badanych w niesieniu pomocy. Zapytaliśmy, czy w ich otoczeniu są ludzie znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, całkowicie opuszczeni przez innych. Interesowało nas przede wszystkim to, czy Polacy są wrażliwi na los takich ludzi - czy sami pomagają komuś, kto potrzebuje wsparcia - i jaki wymiar ma ta pomoc. Chcieliśmy też dowiedzieć się, czy udzielili pomocy ofiarom powodzi w Czechach i Niemczech, czy włączali się ostatnio w jakąś akcję pomocową organizowaną przez instytucje charytatywne oraz czy mają jakiegokolwiek doświadczenia w bezinteresownej pracy na rzecz swojego środowiska lub ludzi potrzebujących, a także czy uświadamiają sobie, że obecnie trzeba być wrażliwym i gotowym do pomocy innym. Odpowiedzi na te pytania ukazują stan społecznej solidarności oraz gotowości Polaków do niesienia pomocy ludziom potrzebującym. Powtórzenie tych pytań w przyszłości umożliwi obserwowanie zmian w tej dziedzinie.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (148) przeprowadzono w dniach 6-9 września 2002 roku na liczącej 1235 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Sierpniowe spotkanie z Papieżem - co Polacy zapamiętali i co zamierzają zmienić w swoim życiu”, październik '02 (oprac. B. Wciórka).

CZY SĄ WŚRÓD NAS LUDZIE, KTÓRZY POTRZEBUJĄ POMOCY?

Zapytaliśmy ankietowanych, czy w swoim otoczeniu stykają się z ludźmi, którzy są w trudnej sytuacji życiowej, całkowicie opuszczeni przez innych. Okazuje się, że ponad połowa badanych (58%) zna takie osoby ze słyszenia, a dwie piąte (40%) - osobiście. Należy jednak podkreślić, że obecnie prawie co ósmy ankietowany (12%) sam siebie określa jako człowieka, który w trudnej sytuacji życiowej jest pozostawiony na łasce losu.

W poniższym zestawieniu ukazujemy, ilu badanych ma w swoim otoczeniu styczność z problemami osób potrzebujących wsparcia i jakiego typu jest to doświadczenie.

CBOS

Styczność z problemami osób potrzebujących pomocy

Stykają się w swoim otoczeniu z problemami osób potrzebujących pomocy, w tym:	62%
- sami są w takiej sytuacji i znają takie osoby osobiście i ze słyszenia	9%
- sami są w takiej sytuacji i osobiście znają takie osoby	0%
- sami są w takiej sytuacji i znają takie osoby ze słyszenia	1%
- sami są w takiej sytuacji	2%
- znają takie osoby osobiście i ze słyszenia	29%
- osobiście znają takie osoby	2%
- znają takie osoby ze słyszenia	19%
Nie stykają się w swoim otoczeniu z problemami osób potrzebujących pomocy	38%

Większość Polaków (62%) na co dzień styka się w swoim otoczeniu z problemami ludzi potrzebujących wsparcia, w tym ponad dwie piąte (43%) **osobiście**, tzn. zna takie osoby osobiście lub samych siebie zalicza do ich grona, a niemal jedna piąta (19%) zna ich problemy tylko **ze słyszenia**. Prawie dwie piąte Polaków (38%) **nie ma żadnych tego typu doświadczeń** - nie słyszeli o takich osobach w swoim środowisku, nie znają nikogo takiego osobiście ani sami nie są w opisanej sytuacji.

Przyjrzyjmy się bliżej tym, którzy doświadczają skutków braku oparcia społecznego - najczęściej spotykamy ich w grupach najsłabszych społecznie i ekonomicznie (zob. tabele aneksowe)³. Jako opuszczonych przez innych, pozostawionych na łasce losu określa siebie samych prawie jedna trzecia bezrobotnych, a także najgorzej sytuowanych - o miesięcznych dochodach do 299 zł na osobę w rodzinie (po 30%), ponad jedna czwarta żyjących w złych warunkach materialnych (28%), co piąty rencista (21%) oraz prawie co piąty badany z wykształceniem podstawowym (19%) i robotnik niewykwalifikowany (18%). Natomiast im badani mają wyższy status społeczno-ekonomiczny, tzn. wyższe dochody na osobę w rodzinie, lepsze warunki materialne gospodarstwa domowego, wyższe wykształcenie, tym rzadziej twierdzą, że w swojej trudnej sytuacji życiowej są pozostawieni na łasce losu. Wśród ludzi najlepiej wykształconych i sytuowanych, żyjących w dobrych warunkach materialnych osoby takie pojawiają się tylko sporadycznie. W ogóle nie odnotowujemy ich natomiast w środowisku kadry kierowniczej i inteligencji oraz wśród uczniów i studentów.

Wprawdzie przedstawiciele obu ostatnich grup sami nie mają tego rodzaju doświadczeń, to jednak równie często jak ogół społeczeństwa stykają się w swoim otoczeniu z ludźmi potrzebującymi pomocy (zob. tabele aneksowe). Osobisty kontakt z nimi najczęściej mają jednak ci badani, którzy sami czują się pozostawieni na łasce losu - tzn. renciści (51%), ludzie najgorzej sytuowani (48%), żyjący w złych warunkach materialnych, bezrobotni

³ Przed trzema laty zadaliśmy ankietowanym inne pytanie będące wskaźnikiem oparcia społecznego: „Każdemu zdarza się czasem znaleźć w sytuacji, kiedy nagle wszystko się wali, np. brakuje pieniędzy, źle układa się w pracy albo w domu, nie wychodzą plany, nic się nie układa. Czy jest ktoś, na kogo może Pan(i) liczyć w każdej sytuacji, kto nie odmówi Panu(i) pomocy, rady, pożyczki itp?” Odpowiedzi: „Nie, nie ma takiej osoby, ze wszystkimi problemami zawsze jestem sam(a)” udzieliło wówczas 14% badanych. Zob. komunikat CBOS „Czy grozi nam samotność w tłumie?”, listopad ‘99.

(po 47%), mający podstawowe wykształcenie (46%). To właśnie te grupy Polaków i ich środowiska są obecnie najbardziej zagrożone społeczną marginalizacją i najbardziej potrzebują pomocy.

WRAŻLIWOŚĆ NA LOS POTRZEBUJĄCYCH

Większość Polaków zdaje sobie sprawę z tego, że w dzisiejszej Polsce konieczne jest rozbudzenie wrażliwości na los innych ludzi i umocnienie solidarności z tymi, którzy potrzebują pomocy. Niemal dwie trzecie respondentów (63%) uważa, że obecnie trzeba być bardziej wrażliwym i gotowym do pomocy ludziom. Co czwarty badany (25%) jest jednak odmiennego zdania i twierdzi, że obecnie trzeba bardziej koncentrować się na walce o swoje sprawy nie zważając na innych. Warto zauważyć, że w ostatnich ośmiu miesiącach nieco zmalało poparcie dla poglądu negującego potrzebę społecznej solidarności.

Tabela 1

Która z tych dwóch opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	I '02	IX '02
	w procentach	
Obecnie trzeba być bardziej wrażliwym i gotowym do pomocy innym ludziom	61	63
Obecnie trzeba bardziej koncentrować się na walce o swoje sprawy nie zważając na innych	30	25
Trudno powiedzieć	9	12

Zrozumienie dla konieczności niesienia pomocy potrzebującym przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, wyraźnie jednak zależy od czynników światopoglądowych - religijności i poglądów politycznych, a także od płci respondentów (zob. tabele aneksowe). Zdecydowanie najczęściej przejawiają je badani najbardziej zaangażowani w praktyki religijne (81%), znacznie rzadziej - praktykujący systematycznie, nieregularnie lub sporadycznie, natomiast zdecydowanie najrzadziej - ludzie w ogóle niepraktykujący (49%). Konieczność rozbudzania społecznej wrażliwości i okazywania solidarności częściej

podkreślają kobiety (70%) - które na ogół są bardziej religijne - niż mężczyźni (56%). Częściej akcentują ją też badani o prawicowej (72%) orientacji politycznej niż identyfikujący się z lewicą (60%), mimo iż ta ostatnia publicznie częściej odwołuje się do wrażliwości społecznej.

Stopień poparcia dla solidarności z potrzebującymi zależy także od tego, w jaki sposób badani uczestniczyli w papieskiej pielgrzymce. O gotowości do pomocy innym ludziom najczęściej mówią ankietowani, którzy osobiście wzięli udział w pielgrzymce (71%), rzadziej ci, którzy systematycznie śledzili jej przebieg jedynie za pośrednictwem mediów (66%), najrzadziej zaś badani, którzy w żaden z tych sposobów nie uczestniczyli w tym wydarzeniu (52%). Konieczność niesienia pomocy potrzebującym częściej też rozumieją ludzie, którzy utrwaliли sobie w pamięci jakieś treści papieskiego przesłania (76%), niż ci, którzy nic z niego nie zapamiętali (57%); częściej także ci, którzy pod wpływem papieskiego nauczania zamierzają coś zmienić w swoim życiu (79%), niż badani niemający takich zamiarów (59%). Można więc uznać, że osobisty i aktywny udział w sierpniowej pielgrzymce Papieża zwiększył wrażliwość Polaków na los ludzi potrzebujących pomocy.

Tabela 2

Różne aspekty udziału badanych w sierpniowej pielgrzymce Jana Pawła II	Odsetki ankietowanych, którzy uważają, że obecnie trzeba być bardziej wrażliwym i gotowym do pomocy innym ludziom
Uczestnictwo w pielgrzymce	
Osobisty udział	71
Wyłącznie systematyczne śledzenie w mediach, dekoracje	66
W żaden z wymienionych sposobów	52
Czy jakieś słowa, myśli Jana Pawła II wygłoszone w czasie pielgrzymki zwróciły Pana(i) uwagę, zapadły Panu(i) w pamięć?	
Tak	76
Nie	57
Trudno powiedzieć	54
Czy pod wpływem słów Papieża zamierza Pan(i) zmienić coś w swoim życiu, a może już coś Pan(i) w nim zmienił(a)?	
Tak	79
Nie	59
Trudno powiedzieć	58

DOŚWIADCZENIA W NIESIENIU POMOCY POTRZEBUJĄCYM

Wielu Polaków - obok świadomości tego, że w dzisiejszej Polsce konieczne jest rozbudzenie wrażliwości na los innych ludzi i umocnienie solidarności z potrzebującymi - ma także własne doświadczenia w niesieniu im pomocy.

Więcej niż co drugi badany (55%) deklaruje, że w ciągu swojego życia pracował społecznie (tzn. dobrowolnie i bezpłatnie) na rzecz swojego otoczenia - osiedla, wsi, miasta, kościoła lub osób potrzebujących. Ponad dwie piąte ankietowanych (44%) nie ma jednak żadnych tego typu doświadczeń.

Tabela 3

Czy zdarzyło się Panu(i) kiedykolwiek dobrowolnie i bezpłatnie pracować na rzecz swojego środowiska, kościoła, osiedla wsi lub miasta, albo też pracować społecznie na rzecz potrzebujących?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	I '02	IX '02
	w procentach	
Tak	58	55
Nie	41	44
Trudno powiedzieć	1	1

Doświadczenie w pracy na rzecz innych wiąże się przede wszystkim z wysoką pozycją społeczną. Deklaruje je trzy czwarte badanych z wyższym wykształceniem (76%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (74%), co można tłumaczyć m. in. etosem inteligenckim, który kładzie nacisk na angażowanie się w pracę społecznikowską, niesienie pomocy słabszym. Wyraźnie sprzyja mu jednak także religijność - im badani są bardziej zaangażowani w praktyki religijne, tym częściej deklarują pracę społeczną na rzecz innych (zob. tabele aneksowe). Doświadczenie w tej dziedzinie częściej też jest udziałem mężczyzn (63%) niż kobiet (48%) - mimo że to kobiety bardziej cenią wrażliwość i solidarność z potrzebującymi.

UDZIAŁ W POMOCY ORGANIZOWANEJ PRZEZ INSTYTUCJE CHARYTATYWNE

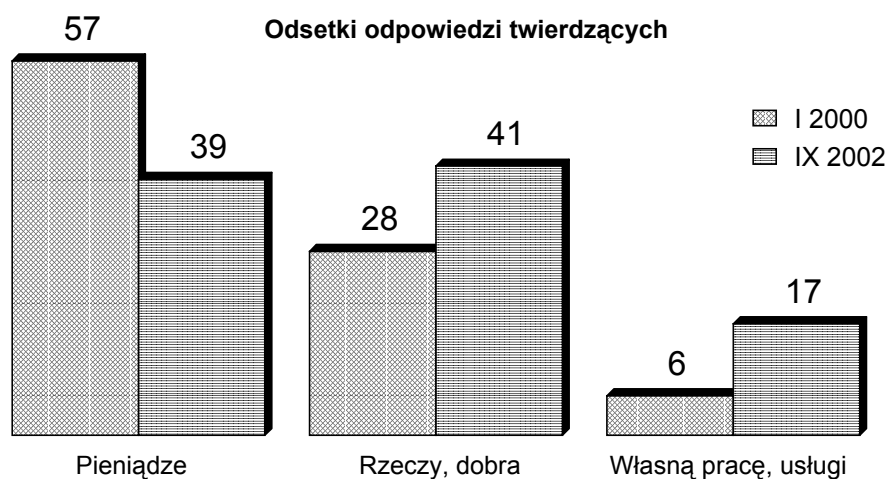
Działalność charytatywna stała się w Polsce trwałym elementem pomocy społecznej, na którą zbyt mało jest funduszy społecznych lub państwowych. Powszechnie znana i popierana jest działalność dobroczynna Caritasu, Polskiej Akcji Humanitarnej, tłumy przyciąga każdorazowa zbiórka pieniędzy prowadzona przez Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy. Interesowało nas, w jakim stopniu i w jaki sposób Polacy włączają się w organizowane przez tego typu instytucje charytatywne dzieło pomocy potrzebującym.

Z odpowiedzi na ogólnie sformułowane pytanie o różne sposoby wspierania działalności charytatywnej wynika, że w ostatnich miesiącach Polacy niemal równie często przeznaczali na cele dobroczynne różnego rodzaju rzeczy, dobra (41%) jak pieniądze (39%), znacznie rzadziej zaś - własną pracę, usługi (17%).

Okazuje się, że w ciągu ostatnich dwóch i pół roku sporo zmieniło się w tej dziedzinie - obecnie znacznie rzadziej dzielimy się z potrzebującymi swoimi pieniędzmi (spadek z 57% do 39%), częściej natomiast oferujemy pomoc rzeczową (wzrost z 28% do 41%), a także własną pracę (wzrost z 6% do 17%). Zmiany te wynikają zapewne z pogorszenia się sytuacji gospodarczej kraju, wzrostu bezrobocia i spadku poziomu życia. Gorsza sytuacja finansowa rodzin może skłaniać je do ograniczania datków pieniężnych, a zarazem skłaniać do zwiększania pomocy rzeczowej oraz własnego wkładu w postaci pracy⁴.

⁴ Niewykluczone, że pewien wpływ mają tutaj terminy realizacji badań. W roku 2000 badanie było w styczniu, a więc w okresie akcji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, która mobilizuje przede wszystkim do finansowego wsparcia jej celów. Natomiast wrześniowy sondaż poprzedziła powódź w Czechach i Niemczech, która ukazała użyteczność pomocy rzeczowej.

RYS. 2. CZY W OSTATNICH MIESIĄCACH PRZEZNACZYŁ(A) PAN(I) SAM(A) LUB WSPÓLNIE Z NAJBLIŻSZYMI PIENIĄDZE, RZECZY LUB WŁASNĄ PRACĘ NA CEL DOBROCZYNNY, NA JAKĄS AKCJĘ POMOCOWĄ ORGANIZOWANĄ NP. PRZEZ INSTYTUCJĘ LUB ORGANIZACJĘ CHARYTATYWNĄ, KOŚCIÓŁ ITP.?

W ostatnich miesiącach prawie dwie trzecie Polaków (61%) pomagało innym za pośrednictwem instytucji charytatywnych, w tym co trzeci udzielił wsparcia tylko na jeden sposób, co piąty na dwa sposoby, a 8% badanych na wszystkie trzy sposoby - przeznaczając pieniądze i rzeczy oraz pracując. Dwie piąte Polaków (39%) w ogóle nie włączyło się w pomoc organizowaną przez instytucje charytatywne.

Tego rodzaju pomoc ma obecnie niewiele mniejszy wymiar niż w roku 2000. Różnice polegają głównie na tym, że ostatnio Polacy nieco częściej pomagają na wszystkie trzy sposoby, znacznie rzadziej natomiast ograniczają się jedynie do jednej formy pomocy.

Tabela 4

Pomoc za pośrednictwem instytucji charytatywnych	Wskazania respondentów według terminów badań	
	I 2000	IX 2002
	w procentach	
Udzielili pomocy (pieniężnej lub rzeczowej lub przez własną pracę), w tym:	65	61
- udzielili wsparcia na jeden z wymienionych sposobów	41	32
- udzielili wsparcia na dwa z wymienionych sposobów	21	21
- udzielili wsparcia na wszystkie trzy wymienione sposoby	3	8
Nie udzielili żadnej pomocy za pośrednictwem instytucji charytatywnych	35	39

To, w jakim stopniu badani włączali się w ostatnich miesiącach w dzieło pomocy potrzebującym, organizowane przez instytucje charytatywne, zależy przede wszystkim od ich statusu społeczno-ekonomicznego (zob. tabele aneksowe). Najczęściej w ten sposób pomagali ludzie z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (po 85%), a także pracownicy umysłowi niższego szczebla (82%) oraz respondenci najlepiej sytuowani (70%). Natomiast im badani są mniej wykształceni i mają niższe miesięczne dochody na osobę w rodzinie oraz gorsze warunki materialne gospodarstwa domowego, tym rzadziej angażują się w tego typu pomoc. Trzeba jednak przyznać, że - poza najuboższymi - w żadnej grupie społecznej liczba zaangażowanych w pomoc nie spadła poniżej 50%.

Aktywność w tej dziedzinie zależy także od religijności. Do najbardziej zaangażowanych należą badani, którzy zazwyczaj kilka razy w tygodniu biorą udział w praktykach religijnych (79%), w mniejszym stopniu - praktykujący systematycznie raz w tygodniu (66%).

Ze względu na aktualność wydarzenia oraz rozmiar klęski i potrzeb, szczególnie interesował nas udział Polaków w akcji pomocowej na rzecz ofiar sierpniowej powodzi w Czechach i Niemczech. Okazuje się, że do 9 września br. zdecydowana większość badanych (73%) nie podjęła żadnych kroków, by wesprzeć poszkodowanych. Swoją bierność najczęściej tłumaczyli oni na dwa sposoby - tym, że w ich miejscu zamieszkania nie organizowano pomocy (34%), oraz tym, iż nie stać ich na pomaganie innym (21%). Ponad jedna czwarta Polaków (27%) zadeklarowała jednak włączenie się w akcję pomocową na rzecz dotkniętych powodzią Czechów i Niemców.

		CBOS
Czy ostatnio Pan(i) lub ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego w jakiś sposób udzielił(a) pomocy ofiarom powodzi w Czechach lub w Niemczech?		
Tak		27%
Nie, w tym:		73%
- nie, bo w moim miejscu zamieszkania nie organizowano pomocy		34%
- nie, bo nie stać mnie na to		21%
- nie, bo uważam, że pomagać powinny powołane do tego instytucje		6%
- nie, z innych powodów		12%

Zaangażowanie w pomoc naszym sąsiadom - ofiarom klęski żywiołowej - w znacznej mierze zależy od pozycji zawodowej badanych (zob. tabele aneksowe). Powodzian najczęściej wspierali respondenci z wyższym wykształceniem (40%), pracujący na własny rachunek poza rolnictwem (39%), nieco rzadziej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (34%) oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla (33%). Im niższa natomiast pozycja zawodowa pytanych, tym mniejszy ich udział w pomocy, np. zadeklarowało ją jedynie 17% rolników. Do najmniej zaangażowanych należą też inne grupy najslabsze społecznie - najgorzej sytuowani (18%), żyjący w złych warunkach materialnych (17%), bezrobotni (19%), gospodynie domowe (16%), ale także uczniowie i studenci (18%).

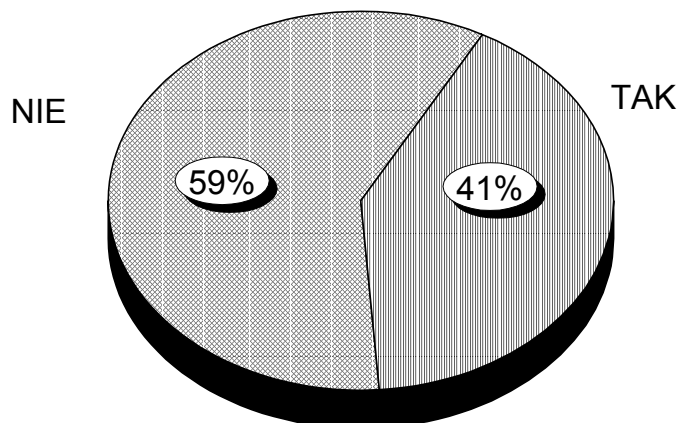
Solidarność z poszkodowanymi Czechami i Niemcami silnie wiąże się z religijnością badanych. Z deklaracji wynika, że pomocy powodzianom udzieliło niemal dwie piąte Polaków uczestniczących w praktykach kilka razy w tygodniu (39%) oraz jedna trzecia praktykujących raz w tygodniu (34%), znacznie rzadziej angażowali się w nią praktykujący nieregularnie i sporadycznie (odpowiednio 17% i 19%). Należy przy tym podkreślić, że spośród wszystkich badanych zdecydowanie najmniej solidarni okazali się ludzie obojętni religijnie - w grupie tej zaledwie 7% ankietowanych okazało wsparcie ofiarom powodzi za granicą. Stosunek do czeskich i niemieckich ofiar powodzi zależy także od poglądów politycznych - częściej pomagali im respondenci o prawicowej orientacji (36%) niż identyfikujący się z politycznym centrum (25%) lub lewicą (23%).

Dotychczas interesowało nas wsparcie, jakiego Polacy udzielają za pośrednictwem instytucji charytatywnych, obecnie skoncentrujemy się na indywidualnej pomocy niesionej osobiście przez badanych.

OSOBISTA, INDYWIDUALNA POMOC POTRZEBUJĄCYM

Osobom, które są w trudnej sytuacji życiowej i potrzebują wsparcia, obecnie pomaga indywidualnie dwie piąte Polaków (41%). Ponad połowa rodaków (59%) nie angażuje się osobiście w tego typu pomoc.

RYS. 3. CZY MOŻE PAN(I) SAM(A) W JAKIŚ SPOSÓB POMAGA KOMUŚ, KTO ZNAJDUJE SIĘ W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ I POTRZEBUJE WSPARCIA ZE STRONY INNYCH LUDZI?

Niesieniu indywidualnej, osobistej pomocy sprzyja wysoki status społeczno-ekonomiczny badanych (zob. tabele aneksowe). Do najbardziej ofiarnych należą osoby pracujące na własny rachunek poza rolnictwem (64%), ludzie z wyższym wykształceniem (60%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (59%), respondenci żyjący w dobrych warunkach materialnych (56%), najlepiej sytuowani (55%). We wszystkich tych grupach liczebnie przeważają osoby zaangażowane w pomoc potrzebującym. Im gorsza jest natomiast sytuacja finansowa i materialna badanych, tym rzadziej niosą oni pomoc innym. W konsekwencji (niejako wtórnie, z powodu odmiennej struktury społecznej) pomocy potrzebującym częściej udzielają mieszkańcy miast niż wsi.

Aktywna postawa w tej dziedzinie wiąże się także z pewnymi cechami demograficznymi badanych - bardziej ofiarne są kobiety (45% deklaruje pomoc) niż mężczyźni (37%), bardziej też ludzie starsi (najczęściej pomagają badani w wieku 55-64 lat) niż młodzi. W tym wypadku można uznać, że zaangażowanie w pomoc zależy od tych samych cech demograficznych, które decydują o stosunku Polaków do praktyk religijnych⁵.

⁵ Zob. komunikat CBOS „Religijność Polaków na przełomie wieków”, maj '01 (oprac. B. Wciórka).

Solidarność z potrzebującymi wyraźnie zależy też od czynników światopoglądowych - religijności i poglądów politycznych. Pomoc najczęściej niosą ludzie najbardziej religijni, kilka razy w tygodniu uczestniczący w praktykach (67%), rzadziej czynią to praktykujący systematycznie raz w tygodniu (42%), praktykujący nieregularnie, sporadycznie lub w ogóle niepraktykujący⁶. Bardziej też angażują się w pomaganie innym ludzie o prawicowej (49%) i centrowej (47%) niż o lewicowej (36%) orientacji politycznej.

Ankietowanych, którzy zadeklarowali, że sami (tzn. indywidualnie, osobiście) pomagają potrzebującym, zapytaliśmy o charakter tej pomocy - komu jej udzielają, ile osób obejmuje ich pomoc i czy jest ona kłopotliwym, obciążającym zajęciem.

Tabela 5

Komu Pan(i) pomaga? Czy jest to...	Ankietowani, którzy pomagają N=507	Ogół ankietowanych N=1235
	odsetki odpowiedzi twierdzących*	
- ubogi	52	22
- człowiek w starszym wieku	45	18
- dziecko	40	16
- chory, niepełnosprawny	39	16
- bezrobotny	29	12
- dotknięty skutkami klęsk żywiołowych	26	11
- bezdomny	15	6
- uzależniony od alkoholu lub narkotyków	11	5
- zagubiony duchowo, religijnie	11	5
- dotknięty skutkami wojny, prześladowań	4	2
- znajdujący się w jakiejś innej trudnej sytuacji życiowej	41	17
Nikomiu nie pomaga	-	59

*Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wymienić więcej niż jedną kategorię osób, którym pomaga

⁶ Prospołeczne postawy ludzi religijnych, zaangażowanych w praktyki religijne opisano w komunikacie cytowanym w przypisie 5.

W przeliczeniu na ogół badanych okazuje się, że Polacy najczęściej niosą tego typu pomoc ludziom ubogim (22%). Niemal co piąty (18%) pomaga też osobom w starszym wieku, a prawie co szósty - dzieciom oraz chorym lub niepełnosprawnym (po 16%). Bezrobotnych, a także ofiary klęsk żywiołowych wspiera mniej więcej co dziewiąty badany. Znacznie mniej osób pomaga bezdomnym (6%), a także uzależnionym od alkoholu lub narkotyków oraz zagubionym duchowo, religijnie (po 5%). Sporadycznie respondenci wspierają także ludzi dotkniętych skutkami wojny, prześladowań (2%). Dane te nie obrazują jednak całego zakresu niesionej pomocy - jedna szósta ankietowanych wymienia bowiem inne niż uwzględnione w badaniu kategorie osób, które są objęte ich pomocą⁷.

Osobista, indywidualna pomoc najczęściej kierowana jest do rodziny - przede wszystkim jednak do tej najbliższej (20%), znacznie rzadziej zaś do dalszych krewnych (7%). Prawie jedna szósta badanych (16%) wspiera ponadto znajomych. Niemal co ósmy respondent (12%) obejmuje pomocą przyjaciół, zbliżony wymiar ma też solidarność sąsiedzka (10%). Natomiast sporadycznie tego typu pomoc kierowana jest do podopiecznych przydzielonych przez ośrodki pomocy społecznej, organizacje charytatywne lub parafie (4%). Jedna dziewiąta ankietowanych wymienia jednak także jakieś inne grupy objęte swoją opieką⁸.

Tabela 6

Czy osoba lub osoby, którym Pan(i) pomaga:	Ankietowani, którzy pomagają N=507	Ogół ankietowanych N=1235
	odsetki odpowiedzi twierdzących*	
- należy(a) do Pana(i) najbliższej rodziny	47	20
- należy(a) do grona Pana(i) znajomych	39	16
- należy(a) do grona Pana(i) przyjaciół	28	12
- jest/są sąsiadem/sąsiadami	24	10
- należy(a) do Pana(i) dalszej rodziny	17	7
- jest/są podopiecznym(i) przydzielonym(i) przez ośrodek pomocy społecznej, organizację charytatywną, parafię itp.	9	4
- jest/są kimś innym	28	11
*Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wymienić więcej niż jedną kategorię osób, którym pomaga		

⁷ Mogą to być np. członkowie rodzin patologicznych lub dotkniętych rozwodem, byli więźniowie itp.

⁸ Badanym może chodzić o osoby obce, anonimowe, jak np. dzieci z domów dziecka, ofiary klęsk żywiołowych, jednak pomoc osobom anonimowym nie jest już pomocą osobistą, indywidualną, o jaką nam chodzi.

O obciążeniach związanych z pomocą może świadczyć liczba osób objętych wsparciem w przeliczeniu na jednego pomagającego. Wynosi ona średnio 4 osoby⁹. Ponad jedna czwarta pomagających (29%) wspiera jedną osobę, co trzeci (34%) - dwie lub trzy, a co piąty (21%) - cztery lub pięć osób. Większej liczbie osób pomaga co dziewiąty badany (11%) z omawianej grupy.

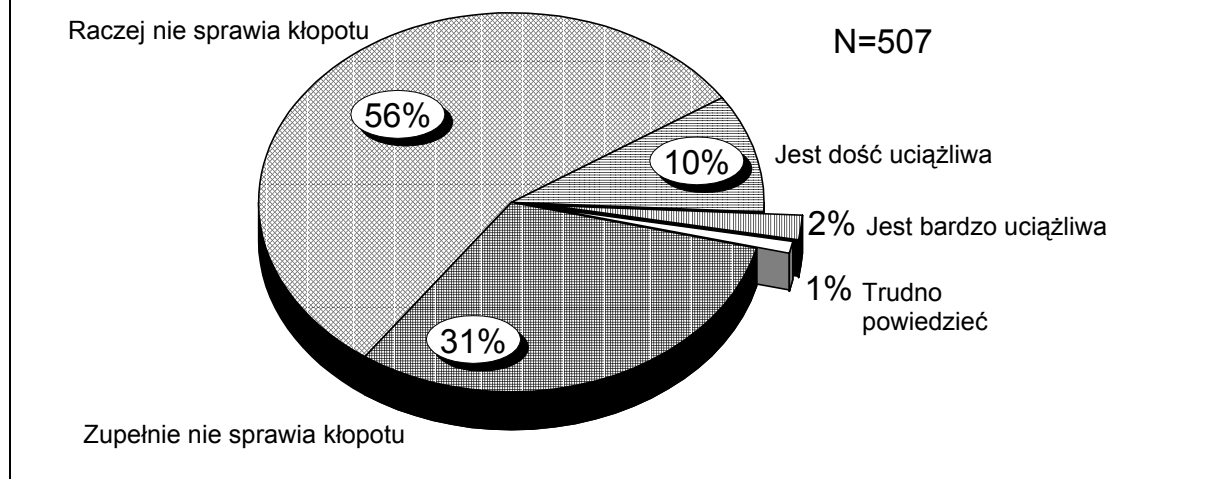
Tabela 7

Ilu osobom pomaga Pan(i)?	Ankietowani, którzy pomagają	Ogół ankietowanych
	N=507	N=1234
	w procentach	
Jednej osobie	29	12
Dwóm osobom	19	8
Trzem osobom	15	6
Czterem osobom	8	3
Pięciu osobom	13	5
Sześciu do dziesięciu osobom	6	3
Więcej niż dziesięciu osobom	5	2
Trudno powiedzieć, ilu osobom	5	2
Nikomiu nie pomaga	-	59
Średnia liczba osób, którym respondenci niosą pomoc	4,0	1,6

Zdecydowana większość ankietowanych, którzy niosą indywidualną, osobistą pomoc potrzebującym, uznaje to zajęcie za mało kłopotliwe (56%) lub wręcz zupełnie niesprawiające kłopotu (31%). Co dziesiąty pomagający przyznaje jednak, że pomoc, jakiej udziela, jest dla niego dość uciążliwa, a 2% uznaje ją nawet za bardzo duże obciążenie.

⁹ W przeliczeniu na jednego dorosłego Polaka pomoc tego typu ma znacznie mniejszy wymiar - obejmuje 1,6 osoby.

RYS. 4. CZY POMOC, JAKIEJ PAN(I) UDZIELA, JEST DLA PANA(I) UCIAŻLIWA CZY RACZEJ NIE SPRAWIA PANU(I) WIĘKSZEGO KŁOPOTU?

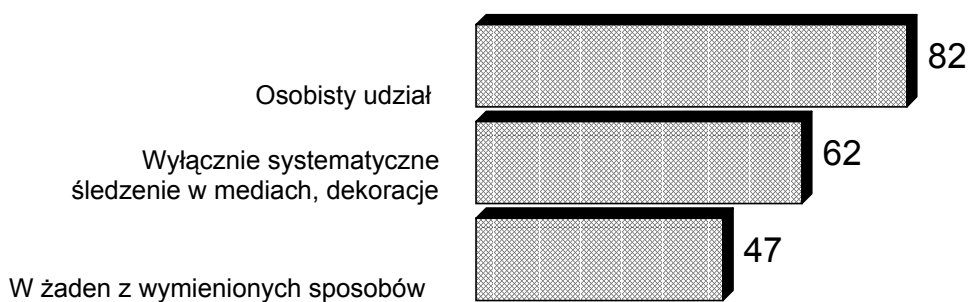

UDZIAŁ W PAPIESKIEJ PIELGRZYMCE A POMOC POTRZEBUJĄCYM

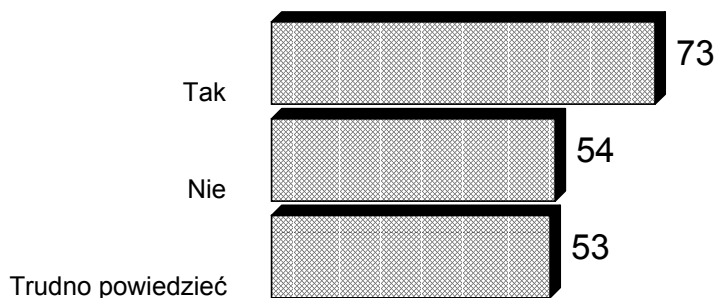
Osobisty i aktywny udział w sierpniowej pielgrzymce Papieża nie tylko zwiększył wrażliwość Polaków na los ludzi potrzebujących pomocy, lecz także zmobilizował ich do konkretnej pomocy. Udzielanie pomocy potrzebującym najczęściej deklarują ankietowani, którzy osobiście uczestniczyli w tegorocznej pielgrzymce, znacznie rzadziej ci, którzy jedynie systematycznie śledzili jej przebieg za pośrednictwem mediów, najrzadziej zaś ci, którzy w żaden z tych sposobów nie wzięli udziału w tym wydarzeniu. Znacznie częściej też niż pozostali pomagają innym respondenci, którzy utrwaliли sobie w pamięci jakieś treści papieskiego przesłania, oraz ci, którzy pod wpływem nauczania Papieża zamierzają coś zmienić w swoim życiu.

RYS. 5. ODSETKI BADANYCH, KTÓRZY W OSTATNICH MIESIĄCACH W JAKIŚ SPOSÓB WSPIERALI AKCJE POMOCOWE ORGANIZOWANE PRZEZ INSTYTUCJE CHARYTATYWNE - W ZALEŻNOŚCI OD FORMY UDZIAŁU W SIERPNIOWEJ PIELGRZYMCE PAPIEŻA

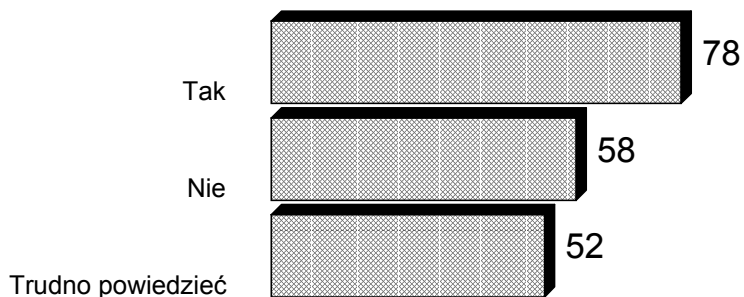
UCZESTNICTWO W PIELGRZYMCE

CZY JAKIEŚ SŁOWA, MYŚLI JANA PAWŁA II WYGŁOSZONE W CZASIE PIELGRZYMKI ZWRÓCIŁY PANA(I) UWAGĘ, ZAPADŁY PANU(I) W PAMIĘĆ?

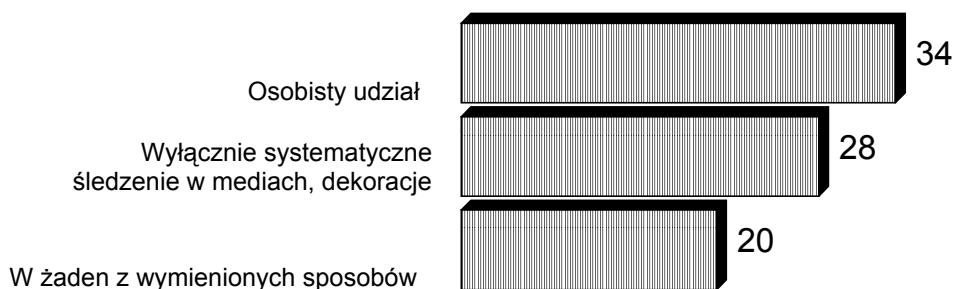

CZY POD WPLYWEM SŁÓW PAPIEŻA ZAMIERZA PAN(I) ZMIENIĆ COŚ W SWOIM ŻYCIU, A MOŻE JUŻ COŚ PAN(I) W NIM ZMIENIŁ(A)?

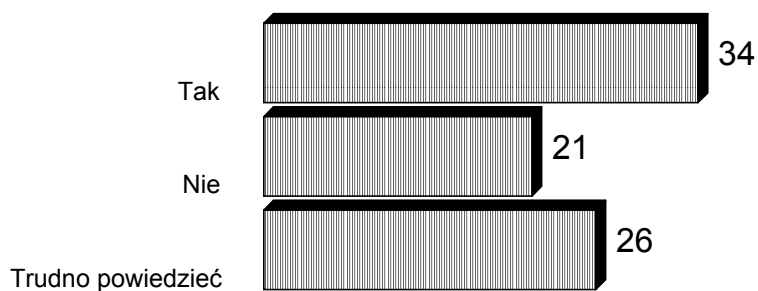

RYS. 6. ODSETKI BADANYCH, KTÓRZY W OSTATNICH MIESIĄCACH W JAKIŚ SPOSÓB UDZIELILI POMOCY OFIAROM POWODZI W CZECHACH LUB NIEMCZECH - W ZALEŻNOŚCI OD FORMY UDZIAŁU W SIERPNIOWEJ PIELGRZYMCE PAPIEŻA

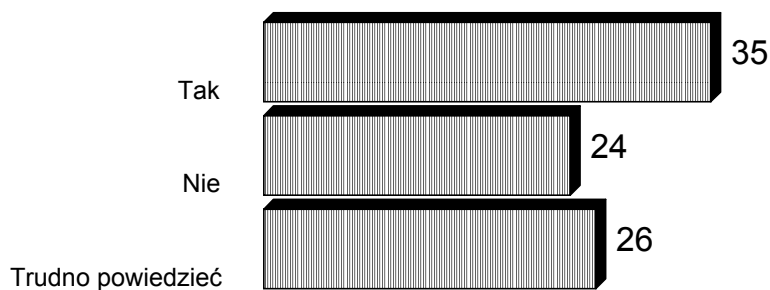
UCZESTNICTWO W PIELGRZYMCE

CZY JAKIEŚ SŁOWA, MYŚLI JANA PAWŁA II WYGŁOSZONE W CZASIE PIELGRZYMKI ZWRÓCIŁY PANA(I) UWAGĘ, ZAPADŁY PANU(I) W PAMIĘĆ?

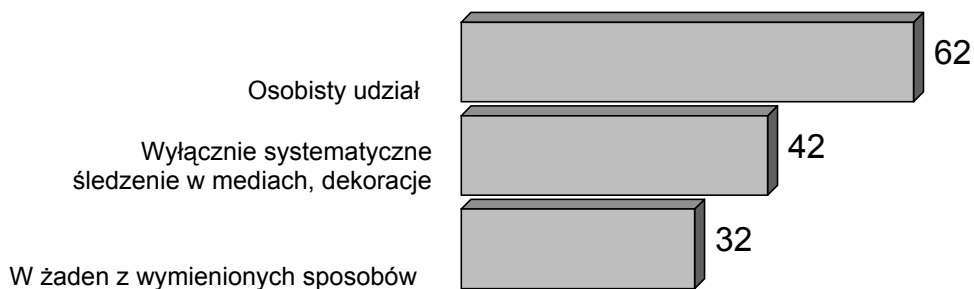

CZY POD WPLYWEM SŁÓW PAPIEŻA ZAMIERZA PAN(I) ZMIENIĆ COŚ W SWOIM ŻYCIU, A MOŻE JUŻ COŚ PAN(I) W NIM ZMIENIŁ(A)?

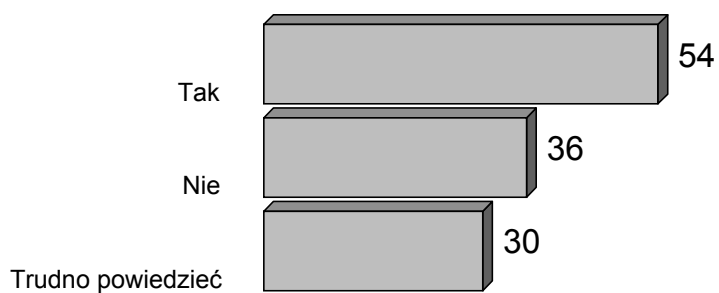

RYS. 7. ODSETKI BADANYCH, KTÓRZY OBECNIE OSOBIŚCIE, INDYWIDUALNIE POMAGAJĄ POTRZEBUJĄCYM - W ZALEŻNOŚCI OD FORMY UDZIAŁU W SIERPNIOWEJ PIELGRZYMCE PAPIEŻA

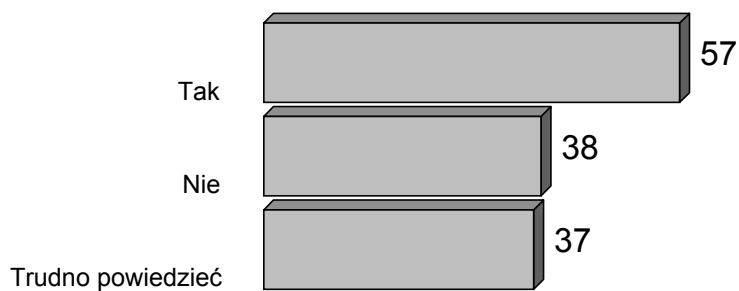
UCZESTNICTWO W PIELGRZYMCE

CZY JAKIEŚ SŁOWA, MYŚLI JANA PAWŁA II WYGŁOSZONE W CZASIE PIELGRZYMKI ZWRÓCIŁY PANA(I) UWAGĘ, ZAPADŁY PANU(I) W PAMIĘĆ?

CZY POD WPLYWEM SŁÓW PAPIEŻA ZAMIERZA PAN(I) ZMIENIĆ COŚ W SWOIM ŻYCIU, A MOŻE JUŻ COŚ PAN(I) W NIM ZMIENIŁ(A)?

Nasze badania przeprowadzone po sierpniowym spotkaniu Polaków z Papieżem potwierdzają, że w naszym społeczeństwie żyje wiele osób, które potrzebują wsparcia, są opuszczone przez innych, pozostawione na łasce losu.

Polacy w większości zdają sobie sprawę z tego, że w dzisiejszej Polsce konieczne jest rozbudzenie wrażliwości i gotowości do niesienia pomocy potrzebującym wsparcia, mają też doświadczenie w społecznej pracy na rzecz swojego środowiska i pomaganiu potrzebującym. W ostatnich miesiącach większość społeczeństwa włączyła się w organizowane przez instytucje charytatywne dzieło pomocy ludziom poszkodowanym przez los - najczęściej wspierając ich rzeczowo lub finansowo, rzadziej - wkładając w to własną pracę. Ponad jedna czwarta Polaków włączyła się w akcję pomocową na rzecz dotkniętych powodzią Czechów i Niemców. Obecnie dwie piąte rodaków udziela również osobiście indywidualnej pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

Wyniki wrześniowego sondażu ukazują ponadto, że motywacji do pomagania innym (zarówno w ramach instytucji charytatywnych, jak i indywidualnie) dostarcza religia, w tym także osobisty i aktywny udział w papieskiej pielgrzymce. Pomoc potrzebującym najczęściej niosą badani, którzy zazwyczaj kilka razy w tygodniu uczestniczą w praktykach religijnych, a także ci, którzy osobiście wzięli udział w tegorocznej pielgrzymce, zapamiętali jakieś treści papieskiego przesłania i mają zamiar pod ich wpływem coś zmienić w swoim życiu. Należy jednak podkreślić, że równie ważną motywacyjną funkcję spełnia wysoki status społeczny, a zwłaszcza związany z nim inteligencki etos, który obliguje do niesienia pomocy słabszym. Istotne znaczenie ma też wysoki status materialny stwarzający szczególne możliwości dzielenia się z innymi swoimi dobrami. Nie można jednak zapominać, że potrzebującym wsparcia pomagają także - choć w mniejszym wymiarze - ludzie, którzy sami należą do grup najsłabszych społecznie.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy w Pana(i) otoczeniu są jacyś ludzie znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, całkowicie opuszczeni przez innych, pozostawieni na łasce losu?
Sam(a) jestem w takiej sytuacji

	(%)		
	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	12	88	1235
Płeć			
Mężczyźni	11	89	590
Kobiety	13	87	645
Wiek			
18-24 lat	8	92	191
25-34	9	91	223
35-44	14	86	225
45-54	15	85	245
55-64	12	88	149
65 lat i więcej	14	86	202
Miejsce zamieszkania			
Wieś	15	85	450
Miasto do 20 tys.	9	91	168
20-100 tys.	8	92	228
101-500 tys.	18	87	247
501 tys.i więcej mieszk.	9	91	142
Wykształcenie			
Podstawowe	19	81	325
Zasadnicze zawodowe	15	85	328
Średnie	8	92	460
Wyższe	2	98	121
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	0	100	73
Prac.umysł.niż.szczebla	4	96	105
Pracownicy fiz.- umysł.	7	93	110
Robotnicy wykwalifikowani	5	95	100
Robotnicy niewykwalifik.	18	82	43
Rolnicy	11	89	69
Pracujący na własny rach.	2	98	53
Bierni zawodowo			
Renciści	21	79	132
Emeryci	13	87	230
Uczniowie i studenci	0	100	94
Bezrobotni	30	70	167
Gospodynie domowe i inni	11	89	56
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	3	97	197
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	6	94	95
sekt. pryw. poza rolnict.	7	93	194
prywatnym gosp. rolnym	9	91	65
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	30	70	152
300-399	15	85	100
400-599	11	89	214
600-800	6	94	205
Powyżej 800 zł	4	96	140
Ocena własnych war. mater.			
Źle	28	72	367
Średnie	6	94	585
Dobre	2	98	283
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	8	92	90
Raz w tygodniu	12	88	624
1-2 razy w miesiącu	12	88	190
Kilka razy w roku	12	88	214
W ogóle nie uczestniczy	16	84	116
Poglądy polityczne			
Lewica	9	91	347
Centrum	11	89	303
Prawica	9	91	238
Trudno powiedzieć	17	83	346

Tabela 2. Czy w Pana(i) otoczeniu są jacyś ludzie znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, całkowicie opuszczeni przez innych, pozostawieni na łasce losu?
Znam osobiście kogoś, kto znajduje się w takiej sytuacji

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	40	60	1235
Płeć			
Mężczyźni	40	60	590
Kobiety	40	60	645
Wiek			
18-24 lat	36	64	191
25-34	41	59	223
35-44	46	54	225
45-54	42	58	245
55-64	36	64	149
65 lat i więcej	36	64	202
Miejsce zamieszkania			
Wieś	44	56	450
Miasto do 20 tys.	41	59	168
20-100 tys.	34	66	228
101-500 tys.	39	61	247
501 tys. i więcej mieszk.	38	62	142
Wykształcenie			
Podstawowe	46	54	325
Zasadnicze zawodowe	40	60	328
Średnie	37	63	460
Wyższe	38	62	121
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	43	57	73
Prac. umysł. niż. szczebla	38	62	105
Pracownicy fiz.- umysł.	43	57	110
Robotnicy wykwalifikowani	42	58	100
Robotnicy niewykwalifik.	38	62	43
Rolnicy	32	68	69
Pracujący na własny rach.	35	65	53
Bierni zawodowo			
Renciści	51	49	132
Emeryci	33	67	230
Uczniowie i studenci	39	61	94
Bezrobotni	47	53	167
Gospodynie domowe i inni	31	69	56
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	44	56	197
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	45	55	95
sekt. pryw. poza rolnict.	37	63	194
prywatnym gosp. rolnym	34	66	65
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	48	52	152
300-399	37	63	100
400-599	38	62	214
600-800	36	64	205
Powyżej 800 zł	29	71	140
Ocena własnych war. mater.			
Złe	47	53	367
Średnie	37	63	585
Dobre	39	61	283
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	37	63	90
Raz w tygodniu	39	61	624
1-2 razy w miesiącu	44	56	190
Kilka razy w roku	42	58	214
W ogóle nie uczestniczy	39	61	116
Poglądy polityczne			
Lewica	41	59	347
Centrum	37	63	303
Prawica	43	57	238
Trudno powiedzieć	40	60	346

Tabela 3. Która z tych dwóch opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?
 1 - Obecnie trzeba bardziej koncentrować się na walce
 o swoje sprawy nie zważając na innych; 2 - Obecnie trzeba
 być bardziej wrażliwym i gotowym do pomocy innym ludziom

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	25	63	12	1235
Płeć				
Mężczyźni	31	56	14	590
Kobiety	20	70	10	645
Wiek				
18-24 lat	29	63	8	191
25-34	32	57	11	223
35-44	24	62	15	225
45-54	28	64	8	245
55-64	19	67	13	149
65 lat i więcej	16	68	16	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	27	61	13	450
Miasto do 20 tys.	26	63	11	168
20-100 tys.	24	67	9	228
101-500 tys.	20	67	13	247
501 tys. i więcej mieszk.	31	59	10	142
Wykształcenie				
Podstawowe	21	66	14	325
Zasadnicze zawodowe	31	56	13	328
Średnie	26	65	9	460
Wyższe	18	69	13	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	21	67	12	73
Prac.umysł.niż.szczebła	22	69	9	105
Pracownicy fiz.-umysł.	31	63	6	110
Robotnicy wykwalifikowani	34	52	13	100
Robotnicy niewykwalifik.	22	73	5	43
Rolnicy	32	48	20	69
Pracujący na własny rach.	24	65	11	53
Bierni zawodowo				
Renciści	21	67	12	132
Emeryci	17	68	15	230
Uczniowie i studenci	23	71	6	94
Bezrobotni	33	57	10	167
Gospodynie domowe i inni	27	58	15	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	21	68	11	197
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	28	66	6	95
sekt. pryw. poza rolnict.	33	56	11	194
prywatnym gosp. rolnym	32	48	20	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	29	64	7	152
300-399	26	57	17	100
400-599	23	68	9	214
600-800	19	72	9	205
Powyżej 800 zł	27	65	9	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	26	60	13	367
Średnie	25	62	13	585
Dobre	23	69	7	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	9	81	10	90
Raz w tygodniu	22	67	11	624
1-2 razy w miesiącu	32	53	15	190
Kilka razy w roku	29	62	9	214
W ogóle nie uczestniczy	36	49	15	116
Poglądy polityczne				
Lewica	29	60	11	347
Centrum	24	66	10	303
Prawica	19	72	9	238
Trudno powiedzieć	26	58	15	346

Tabela 4. Czy zdarzyło się Panu(i) kiedykolwiek dobrowolnie i bezpłatnie pracować na rzecz swojego środowiska, kościoła, osiedla, wsi lub miasta albo też pracować społecznie na rzecz potrzebujących?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	55	44	1	1235
Płeć				
Mężczyźni	63	36	1	590
Kobiety	48	51	1	645
Wiek				
18-24 lat	37	63	0	191
25-34	47	51	3	223
35-44	67	32	1	225
45-54	62	36	2	245
55-64	62	38	0	149
65 lat i więcej	54	45	0	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	64	35	1	450
Miasto do 20 tys.	48	50	2	168
20-100 tys.	49	51	0	228
101-500 tys.	50	48	1	247
501 tys. i więcej mieszk.	52	47	0	142
Wykształcenie				
Podstawowe	51	49	0	325
Zasadnicze zawodowe	56	43	1	328
Średnie	52	47	1	460
Wyższe	76	22	2	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	74	24	2	73
Prac. umysł. niż. szczebla	60	39	0	105
Pracownicy fiz.- umysł.	47	51	2	110
Robotnicy wykwalifikowani	62	36	3	100
Robotnicy niewykwalifik.	62	38	0	43
Rolnicy	64	36	0	69
Pracujący na własny rach.	68	32	0	53
Bierni zawodowo				
Renciści	61	38	1	132
Emeryci	55	45	0	230
Uczniowie i studenci	46	54	0	94
Bezrobotni	37	61	2	167
Gospodynie domowe i inni	47	51	2	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	69	29	2	197
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	53	46	0	95
sekt. pryw. poza rolnict.	59	40	1	194
prywatnym gosp. rolnym	63	37	0	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	56	44	0	152
300-399	51	49	0	100
400-599	58	41	1	214
600-800	59	40	1	205
Powyżej 800 zł	60	39	0	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	53	47	1	367
Średnie	54	45	1	585
Dobre	61	38	1	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	65	34	1	90
Raz w tygodniu	58	41	1	624
1-2 razy w miesiącu	50	47	2	190
Kilka razy w roku	51	48	0	214
W ogóle nie uczestniczy	45	55	1	116
Poglądy polityczne				
Lewica	56	43	1	347
Centrum	64	36	0	303
Prawica	60	39	1	238
Trudno powiedzieć	43	56	1	346

Tabela 5. Czy w ostatnich miesiącach przeznaczył(a) Pan(i) sam(a) lub wspólnie z najbliższymi pieniądze, rzeczy lub własną pracę na cel dobroczynny, na jakąś akcję pomocową organizowaną np. przez instytucję lub organizację charytatywną, Kościół itp.?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	61	39	1235
Płeć			
Mężczyźni	58	42	590
Kobiety	63	37	645
Wiek			
18-24 lat	51	49	191
25-34	59	41	223
35-44	64	36	225
45-54	65	35	245
55-64	65	35	149
65 lat i więcej	61	39	202
Miejsce zamieszkania			
Wieś	59	41	450
Miasto do 20 tys.	62	38	168
20-100 tys.	56	44	228
101-500 tys.	66	34	247
501 tys. i więcej mieszk.	63	37	142
Wykształcenie			
Podstawowe	54	46	325
Zasadnicze zawodowe	55	45	328
Średnie	62	37	460
Wyższe	85	15	121
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	85	15	73
Prac.umysł.niż.szczebla	82	18	105
Pracownicy fiz.- umysł.	52	48	110
Robotnicy wykwalifikowani	65	35	100
Robotnicy niewykwalifik.	61	39	43
Rolnicy	50	50	69
Pracujący na własny rach.	63	37	53
Bierni zawodowo			
Renciści	63	37	132
Emeryci	58	42	230
Uczniowie i studenci	54	46	94
Bezrobotni	52	48	167
Gospodynie domowe i inni	51	49	56
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	77	23	197
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	67	33	95
sekt. pryw. poza rolnict.	62	38	194
prywatnym gosp. rolnym	50	50	65
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	47	53	152
300-399	60	40	100
400-599	62	38	214
600-800	66	34	205
Powyżej 800 zł	70	30	140
Ocena własnych war. mater.			
Złe	52	48	367
Średnie	63	37	585
Dobre	67	33	283
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	79	21	90
Raz w tygodniu	66	34	624
1-2 razy w miesiącu	52	48	190
Kilka razy w roku	51	49	214
W ogóle nie uczestniczy	52	48	116
Poglądy polityczne			
Lewica	59	41	347
Centrum	68	32	303
Prawica	69	31	238
Trudno powiedzieć	50	50	346

Tabela 6. Czy ostatnio Pan(i) lub ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego w jakiś sposób udzielił pomocy ofiarom powodzi w Czechach lub w Niemczech? 1 - Tak; 2 - Nie, bo w moim miejscu zamieszkania nie organizowano pomocy; 3 - Nie, bo nie stać mnie na to; 4 - Nie, bo uważam, że pomagać powinny powołane do tego instytucje; 5 - Nie, z innych powodów

	(%)						
	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	34	21	6	12	0	1235
Płeć							
Mężczyźni	29	33	23	6	9	0	590
Kobiety	25	34	20	6	15	0	645
Wiek							
18-24 lat	22	43	15	8	12	1	191
25-34	21	31	22	8	18	0	223
35-44	25	35	23	5	12	0	225
45-54	32	30	21	6	12	0	245
55-64	31	28	21	6	14	0	149
65 lat i więcej	30	36	24	3	6	0	202
Miejsce zamieszkania							
Wieś	28	48	16	4	4	0	450
Miasto do 20 tys.	31	30	19	5	14	0	168
20-100 tys.	22	24	27	7	19	1	228
101-500 tys.	28	26	20	10	15	0	247
501 tys. i więcej mieszk.	22	22	31	5	20	0	142
Wykształcenie							
Podstawowe	23	39	26	5	7	0	325
Zasadnicze zawodowe	26	33	25	5	11	0	328
Średnie	26	32	18	8	15	0	460
Wyższe	40	30	7	3	22	0	121
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	34	27	7	4	28	0	73
Prac. umysł. niż. szczebla	33	36	10	4	17	0	105
Pracownicy fiz.- umysł.	29	27	18	11	15	0	110
Robotnicy wykwalifikowani	27	30	18	8	17	0	100
Robotnicy niewykwalifik.	21	33	32	3	11	0	43
Rolnicy	17	53	18	3	9	0	69
Pracujący na własny rach.	39	29	13	1	18	0	53
Bierni zawodowo							
Renciści	27	36	27	3	8	0	132
Emeryci	32	32	24	5	8	0	230
Uczniowie i studenci	18	45	15	8	13	2	94
Bezrobotni	19	35	36	6	5	0	167
Gospodynie domowe i inni	16	28	16	16	23	0	56
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	32	32	11	6	19	0	197
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	27	27	15	9	22	0	95
sekt. pryw. poza rolnict.	32	31	20	4	12	0	194
prywatnym gosp. rolnym	17	51	19	4	9	0	65
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	18	36	33	5	8	0	152
300-399	25	36	27	4	8	0	100
400-599	24	34	24	6	11	1	214
600-800	33	25	21	6	15	0	205
Powyżej 800 zł	29	32	11	8	20	0	140
Ocena własnych war. mater.							
Źłe	17	33	39	3	8	0	367
Średnie	30	34	17	7	12	0	585
Dobre	32	36	5	8	19	1	283
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	39	27	11	8	15	0	90
Raz w tygodniu	34	36	17	4	9	0	624
1-2 razy w miesiącu	17	26	28	10	19	0	190
Kilka razy w roku	19	38	23	4	15	1	214
W ogóle nie uczestniczy	7	34	33	11	15	0	116
Poglądy polityczne							
Lewica	23	32	23	9	12	0	347
Centrum	25	44	15	4	12	0	303
Prawica	36	28	15	6	16	0	238
Trudno powiedzieć	25	31	28	5	11	0	346

Tabela 7. A może Pan(i) sam(a) w jakiś sposób pomaga komuś, kto znajduje się w trudnej sytuacji życiowej i potrzebuje wsparcia ze strony innych ludzi?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	41	59	0	1233
Płeć				
Mężczyźni	37	62	0	590
Kobiety	45	55	0	644
Wiek				
18-24 lat	30	70	0	191
25-34	33	67	0	223
35-44	43	56	0	225
45-54	46	54	0	245
55-64	55	45	0	149
65 lat i więcej	43	57	0	200
Miejsce zamieszkania				
Wieś	34	66	0	450
Miasto do 20 tys.	42	58	0	168
20-100 tys.	40	60	0	226
101-500 tys.	54	46	0	247
501 tys. i więcej mieszk.	43	57	1	142
Wykształcenie				
Podstawowe	40	60	0	325
Zasadnicze zawodowe	35	65	0	328
Średnie	42	58	0	458
Wyższe	60	40	0	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	59	41	0	73
Prac. umysł. niż. szczebla	47	53	0	105
Pracownicy fiz.- umysł.	37	62	1	110
Robotnicy wykwalifikowani	34	66	0	100
Robotnicy niewykwalifik.	42	58	0	43
Rolnicy	35	65	0	69
Pracujący na własny rach.	64	36	0	53
Bierni zawodowo				
Renciści	40	60	0	132
Emeryci	48	52	0	228
Uczniowie i studenci	35	65	0	94
Bezrobotni	31	69	0	167
Gospodynie domowe i inni	29	71	0	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	53	47	0	197
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	40	60	0	95
sekt. pryw. poza rolnict.	42	58	0	194
prywatnym gosp. rolnym	33	67	0	65
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	36	64	0	152
300-399	38	62	0	100
400-599	39	61	0	212
600-800	47	53	0	205
Powyżej 800 zł	55	45	0	140
Ocena własnych war. mater.				
Złe	37	63	0	367
Średnie	37	63	0	583
Dobre	56	44	0	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	67	33	0	88
Raz w tygodniu	42	58	0	624
1-2 razy w miesiącu	34	66	0	190
Kilka razy w roku	37	62	0	214
W ogóle nie uczestniczy	36	64	0	116
Poglądy polityczne				
Lewica	36	64	0	347
Centrum	47	53	0	303
Prawica	49	50	0	237
Trudno powiedzieć	36	64	0	346